

4. Вахрушина М. А. Управленческий анализ : учеб. пособие / М. А. Вахрушина. – [5-е изд.] – М. : Омега-Л, 2008. – 399 с.
5. Фейгенбаум А. Контроль качества продукции / А. Фейгенбаум. – М. : Экономика, 1986. – 471 с.
6. Шаповал М. І. Менеджмент якості : підруч. / М. І. Шаповал. – К. : Знання, 2006. – 471 с.
7. Лapidус В. А. Всеобщее качество (Т М) в российских компаниях / В. А. Лapidус. Гос. Ун-т управления; Нац. Фонд подготовки кадров. – М. : ОАО «Типография «Новости», 2000. – 432 с.
8. Станьковська І. М. Системне управління конкурентоспроможністю підприємств на засадах інтелектуалізації / І. М. Станьковська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку: Вісник національного університету «Львівська політехніка» – Львів : Львівська політехніка, 2013. – № 776. – С. 67–73.
9. Лала О.М. Оцінка якості системи управління підприємством : [монографія] / О.М. Лала. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 165 с.

References

1. Petrenko, P. *Process management intellectualitatea in socio-economic systems: Scientific monograph*. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2006. Print.
2. Hetman, A., and V. Shapoval. *Economic dagnostic*. Kiev: Center educational literature, 2007. Print.
3. Tarnavska, N. *Management of competitiveness of enterprises: theory, methodology, practice*. Ternopil: Ekonomichna dumka, 2008. Print.
4. Vahrushyna, M. *Administrative analysis*. Moscow: Omega-L, 2008. Print.
5. Feigenbaum, A. *Quality Control*. Moscow: Economics, 1986. Print.
6. Shapoval, M. *Quality Management*. Kyiv: Znannia, 2006. Print.
7. Lapidus, V. *Universal quality (T QM) in Russian companies*. Moscow: LTD "Typography "news", 2000. Print.
8. Stankovska, I. "Systemic management of competitiveness of enterprises on the basis of intellectualization" *Management and entrepreneurship in Ukraine: stages of formation and problems of development: the Bulletin of national University "Lvivska Politechnika"* 776 (2013): 67-73. Print.
9. Lala, A. *Evaluation of the quality management system enterpris*. Poltava: RVV PUSKU, 2008. Print.

Рецензенти:

Полянська А.С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу;

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

УДК 005.584.1:336.14:061.1

ББК -93*65.2/4 – 65.9

Олійник Л.А.¹, Добрівський В.Г.²
**ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ГОСПОДАРСТВ
БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ АГРАРНОЇ СФЕРИ**

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15,
тел.: (044)5278890,
e-mail: kafedfin2015@ukr.net

²Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України,
«Боярський коледж екології і природних ресурсів»
Національний університет біоресурсів і

природокористування України,
циклова комісія економічних дисциплін.
08152, м. Боярка, вул. с.-г. технікум, 1,
тел.: (045)9832786,
e-mail: e-mail: bkeipr@ukr.net

Анотація. У статті висвітлено сутність фінансового моніторингу та основні показники для його проведення в навчально-дослідних господарствах бюджетних установ аграрної сфери, виявлено його особливості на прикладі ВП НУБіП України «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка», на основі проведеного фінансового моніторингу запропоновано господарству напрями його покращення в сучасних умовах. При проведенні фінансового моніторингу науково-дослідних господарств слід враховувати, що такі господарства існують на засадах госпрозрахунку, є неприбутковими установами і функціонують як бюджетні установи, тому складають кошторис. Особливості звітності навчально-дослідних господарств полягають в тому, що їхні доходи формуються за рахунок надходжень спеціального фонду. Доведено, що фінансовий моніторинг навчально-дослідних господарств бюджетних установ аграрної сфери можливо проводити використовуючи традиційний аналіз, але враховуючи особливості бюджетних установ.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, навчально-дослідне господарство, бюджетна установа, госпрозрахунок, спеціальний фонд, кошторис.

Oliynik L.A.¹, Dobrivskij V.G.²

FINANCIAL MONITORING FOR EDUCATION AND RESEARCH FARMS OF AGRICULTURAL BUDGETARY INSTITUTIONS

¹National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Heroyiv Oborony Str., 15, Kyiv,
03041, Ukraine,
tel.: 0445278890,
e-mail: kafedfin2015@ukr.net

²Separated structural subdivision of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
«Boyarka College of Ecology and Natural Resources»,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Cyclic commission of economic subjects,
Agricultural College Str., 1, Boyarka, Kyiv region,
08152, Ukraine,
tel.: 0459832786,
e-mail: bkeipr@ukr.net

Abstract. The article highlights the core of financial monitoring and the basic indicators of its implementation at education and research farms of agricultural budgetary institution. The case study for its peculiarities defined is Separated Subdivision of NULES of Ukraine “Velykosnytinske Education and Research Farm named after O. Muzychenka”, the financial monitoring of which allowed offering the enterprise certain directions to improve efficiency under modern conditions.

While carrying out financial monitoring of education and research farms, there should be awareness that such farms are based on self-supporting, being non-profit institutions that function as public institutions. Consequently, they make estimates. The specific features of financial statements and reports are due to the fact that revenues of educational and research farms are derived from the

special fund. Financial monitoring for education and research farms of agricultural budgetary institution is proven to be implemented by using traditional analysis given the peculiarities of budgetary institutions.

Key words: financial monitoring, education and research farm, budgetary institution, cost accounting, special fund, estimate.

Вступ. У сучасних умовах розвитку економіки важливу роль відіграє діяльність бюджетних установ, так як згідно законодавства вони повністю утримуються за рахунок державного бюджету чи місцевих бюджетів. До складу бюджетних установ відносяться навчально-дослідні господарства, які функціонують на засадах госпрозрахунку. Питання здійснення фінансового моніторингу саме в бюджетних установах аграрної сфери зараз стоїть гостро, особливо в нинішніх умовах жорсткої економії та посиленого контролю ефективності використання бюджетних коштів. За допомогою фінансового моніторингу навчально-дослідні господарства повинні виявляти негативні фактори впливу на їх власні надходження і оперативно управляти своєю фінансовою діяльністю.

Проблемам фінансового моніторингу бюджетних установ з різних точок зору у своїх працях приділяли увагу такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як М. Білик, Н. Верхоглядова, К. Ізмайлова, О. Коляда, О. Кононенко, І. Мойсеєнко, Н. Нестеренко, А. Поддєрьогін, С. Салига, О. Терещенко, Є. Ткаченко, А. Томпсон, Ю. Цал-Цалко, Н. Шморгун, О. Яришко та інші. У своїх працях вони розглянули базові показники, індикатори діяльності, інструменти контролю, оцінки фінансового стану й фінансових результатів підприємств. Дослідження вищезазначених науковців є значними, однак фінансовий моніторинг навчально-дослідних господарств бюджетних установ саме аграрної сфери має свої особливості, які на сьогоднішній час не одержали достатнього висвітлення.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності фінансового моніторингу та основних показників для його проведення в навчально-дослідних господарствах бюджетних установ аграрної сфери, виявлення його особливостей на прикладі ВП НУБіП України «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка», запропонувати господарству напрями покращення його здійснення в сучасних умовах.

Результати. В нинішніх умовах господарювання ставляться суворі вимоги до системи управління підприємством, тому необхідне більш швидке реагування на зміну господарської ситуації з метою підтримки стійкого фінансового стану і постійного вдосконалення виробництва відповідно до зміни та раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства. Ефективною основою для розвитку виробництва та фінансової стабілізації є добре працююча система фінансового моніторингу.

В літературі зустрічаються різні трактування визначення фінансового моніторингу підприємств. Фінансовий моніторинг – це безперервний процес збору й аналізу інформації, яка дозволяє уповноваженим органам, а також зацікавленим особам і установам приймати необхідні рішення, націлені на підвищення результативності діяльності органів влади, бюджетних установ, цільових програм [1].

Фінансовий моніторинг – процес безперервного науково обґрунтованого діагностично-прогностичного контролю, аналізу і прогнозування змін фінансової діяльності суб'єктів господарювання [2].

Фінансовий моніторинг діяльності підприємства – це динамічна система з гнучкою інфраструктурою, яка дає змогу виконувати постійне дослідження і спостереження за основними кількісними та якісними параметрами фінансової

діяльності підприємств з метою оцінки, контролю та короткострокового прогнозу стану економічної і ділової активності та надає можливість виявляти причини змін фінансового стану підприємств [3; 4].

Створення системи фінансового моніторингу дозволяє якісно оцінити об'єктивні можливості підприємства, підвищити ефективність його діяльності, управляти величиною і структурою капіталу, фінансовими ресурсами і конкурентними перевагами суб'єкта господарювання, забезпечити тим самим його фінансову стабільність [5].

Процес фінансового моніторингу включає такі етапи: постановка мети; планування спостереження; збирання, групування й узагальнення інформації; аналіз і оцінювання параметрів господарської діяльності, визначення її сильних та слабких сторін; підготовка рекомендацій для ухвалення управлінських рішень; контроль результатів дій і формування інформації для подальшого спостереження й використання.

При проведенні фінансового моніторингу навчально-дослідних господарств бюджетних установ, слід враховувати наступні їхні особливості: те, що вони технологічно пов'язані з навчальним процесом у системі підготовки спеціалістів; створені з метою практичного навчання студентів, здійснення виробничої діяльності та проведення наукових досліджень, вирощування, переробки й реалізації сільськогосподарської продукції, впровадження наукових розробок у різних галузях сільського господарства; переробки і реалізації продукції тваринництва; надання послуг, виконання робіт, здійснення некомерційної діяльності, спрямованої на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку; здійснення заходів щодо охорони навколишнього середовища, раціонального використання природних ресурсів.

Науково-дослідні господарства існують на засадах госпрозрахунку, є неприбутковими установами і функціонують як бюджетні установи, тому складають кошторис [6]. Особливості звітності навчально-дослідних господарств полягають в тому, що їхні доходи формуються за рахунок надходжень спеціального фонду.

Джерелами інформації для проведення фінансового моніторингу в навчально-дослідних господарствах є: баланс (форма № 1), звіт про результати фінансової діяльності (форма № 9д, № 9м), звіт про рух грошових коштів, форма № 4-1д, № 4-1м «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих як плата за послуги», форма № 4-2д, № 4-2м «Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень», форма № 7д, № 7м «Звіт про заборгованість за бюджетними коштами», Форма 50-сг (річна), Наказ Держстату від 02.07.2014 р. № 206 «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств».

Дані Звіту про результати фінансової діяльності (форма №9д, №9м) дають змогу проаналізувати отримані доходи за спеціальним фондом.

Таблиця 1

**Аналіз надходжень коштів за Спеціальним фондом ВП НУБіП України
«Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка»**

Показник	2013 рік		2014 рік	
	сума, грн.	питома вага, %	сума, грн.	питома вага, %
Отримані доходи, всього	13727843,54	100	14812406,25	100
Надходження бюджетних установ від господарської діяльності	13021263,98	94,85	14614150,41	98,66
Плата за оренду майна бюджетних установ	-	-	29535,98	0,19
Кошти, що отримують	706579,56	5,15	168719,86	1,15

бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів, тому числі з відчуження для суспільних потреб земельних ділянок та розміщення на них інших об'єктів				
--	--	--	--	--

Згідно з даними табл. 1 можна зробити наступний висновок: основним джерелом надходжень коштів за спецфондом у ВП НУБіП України «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка» є плата за послуги, що надаються бюджетною установою згідно з її функціональними повноваженнями, а саме від її господарської діяльності, які в 2014 році склали 99%.

Вищезазначені особливості діяльності науково-дослідних господарств значно впливають на проведення аналізу фінансової звітності і значно відрізняються від її форм порівняно з сільськогосподарськими підприємствами.

Таблиця 2

Відмінності наявності показників в звітах про результати фінансової діяльності навчально-дослідних господарств та сільськогосподарських підприємств

Показники	Навчально-дослідні господарства	Сільськогосподарські підприємства
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	-	+
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-	+
Валовий прибуток (збиток)	-	+
Фінансовий результат від операційної діяльності	-	+
Фінансовий результат до оподаткування	-	+
Чистий фінансовий результат	-	+
Отримані доходи за спеціальним фондом	+	-
Інші джерела власних надходжень бюджетних установ	+	-
Перераховано залишок за спеціальним фондом	+	-
Отримано залишок за спеціальним фондом	+	-
Видатки та надання кредитів за спеціальним фондом (в розрізі поточних і капітальних)	+	-
Фінансовий результат за спеціальним фондом (профіцит, дефіцит)	+	-

Щоб оцінити ефективність господарювання сільськогосподарських підприємств на основі показників їх фінансової звітності визначаються показники рентабельності продажу, рентабельності основної діяльності, рентабельність активів. Для оцінки ефективності діяльності бюджетних установ використовують: відношення між використаними ресурсами та досягнутими результатами; результати досягнуті в попередні роки, порівнюються з визначеними цілями, а також зіставляються альтернативні шляхи вирішення тих чи інших завдань, досліджується співвідношення між ресурсами та результатами [7; 8].

Загальноприйнята система показників шляхом адаптування її до бюджетних установ може використовуватися для їх фінансового моніторингу. При формуванні системи показників для фінансового моніторингу навчально-дослідних господарств необхідно враховувати вищезазначені особливості їх фінансової звітності та діяльності. Тому при проведенні фінансового моніторингу в навчально-дослідних господарствах аграрної сфери пропонуємо використовувати наступні групи фінансових показників: показники майнового стану (коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів), показники фінансової стійкості та стабільності (коефіцієнт забезпечення власними оборотними коштами, коефіцієнт автономії, коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів, коефіцієнт фінансової стабільності), показники ліквідності та платоспроможності (коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності), а також аналізувати виконання кошторису та розраховувати ефективність виробництва товарної продукції на основі форми 50-сг (річна).

У ВП НУБіП України «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка» для покращення системи фінансового моніторингу необхідно:

- удосконалити планування виробництва на основі технологічних карт, які повинні бути основою для формування витрат кошторису;
- основою оперативного планування та складання кошторисів навчально-дослідного господарства повинна бути Перспективна виробнича програма;
- запровадити оперативне фінансове планування на основі помісячного планування доходів і витрат в розрізі декад;
- підприємству необхідно підвищувати ефективність виробництва, а саме: знижувати собівартість продукції, особливо в галузі тваринництва (виробництво молока, вирощування ВРХ, свиней, овець) а також в галузі надання послуг;
- оптимізувати формування вхідних грошових потоків підприємства: а) через покращення помісячної структури грошових надходжень, а саме через збільшення рентабельності виробництва молока, так як саме ця продукція є ключовою у формуванні помісячних грошових потоків підприємства, особливо це спостерігається в січні, квітні, травні, червні; б) збільшення площі посіву найбільш рентабельних культур: кукурудзи на зерно, ячменю ярого, овочів відкритого ґрунту; в) збільшення урожайності пшениці озимої.

Висновки. Фінансовий моніторинг – це управлінський інструмент постійного відстеження показників діяльності підприємства, їх оцінювання з метою виявлення закономірностей його зміни і розвитку відповідності заданим параметрам.

Фінансовий моніторинг навчально-дослідних господарств бюджетних установ аграрної сфери можливо проводити використовуючи традиційний аналіз, але враховуючи особливості бюджетних установ. Для навчально-дослідних господарств важливим показником позитивної фінансової діяльності є виконання кошторису за спеціальним фондом.

Вищезазначені пропозиції сприятимуть покращенню якості проведення фінансового моніторингу навчально-дослідних господарств бюджетних установ аграрної сфери а також ефективності їх діяльності.

1. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / М. Я. Коробов. – К. : Знання, 2000. – 378 с.
2. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
3. Кануннікова В. М. Сутність фінансово-економічного моніторингу діяльності підприємства / В. М. Кануннікова, Т. В. Полозова, О. М. Воскобойник // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 37. – С. 194–197.
4. Халіна В. М. Концепція фінансово-економічного моніторингу підприємства / В. М. Халіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2013. – № 42. – С. 331–334.
5. Сидоренко-Мельник Г. М. Організаційно-методичні засади фінансового моніторингу ділової активності підприємства / Г. М. Сидоренко-Мельник // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2013. – № 11. – С. 372–376.
6. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
7. Яришко О. В. Фінансовий аналіз діяльності бюджетної організації / О. В. Яришко, Є. Ю. Ткаченко // Вісник Запорізького національного університету. – 2008. – № 1(3). – С. 372–376.
8. Дробот Н. М. Удосконалення фінансового планування в об'єднаннях бюджетних установ / Н. М. Дробот // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – Вип. 142. – Частина 2. – С. 25–31.

References

1. Korobov, Mark. *Financial and Economic Analysis of the Enterprise Activity*. Kiev: Znannya, 2000. Print.
2. Wikipedia. Web. <<https://uk.wikipedia.org/wiki>>.
3. Kanunnikova, V. M., Polozova T. V, and O. M. Voskobjnyk. “The Essence of Financial Monitoring for the Enterprise Performance.” *Bulletin of economy transport and industry* 37 (2012): 194–197. Print.
4. Khalina, V. M. “The Concept of Financial Monitoring for the Enterprise.” *Bulletin of economy transport and industry* 42 (2013): 331–334. Print.
5. Sydorenko-Melnyk, G. M. “Organizational and Methodological Principles of Financial Monitoring of the Enterprise Business Activity.” *Businessinform* 11 (2013): 372–376. Print.
6. The Fiscal Code of Ukraine 18 June 2010. Web. <<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>>.
7. Yaryshko, O. V. “Financial Analysis of the Budget Organization Performance.” *Bulletin Zaporizhzhya National University* 3 (2008): 372–376. Print.
8. Drobot, N. M. “Improving Financial Planning at Unions of Budget Institutions.” *Scientific Bulletin of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine* 142 (2009): 25–31. Print.

Рецензенти:

Зеліско І.М. – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Національного університету біоресурсів і природокористування України;

Савчук В.К. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри статистики та економічного аналізу Національного університету біоресурсів і природокористування України.

УДК 664.061.5

ББК 65.290-2

Ноженко С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Одеський національний економічний університет,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра економіки та управління національним господарством,
65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8,
тел.: (048) 723-32-56,